

Борис Радаковић

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Студијски програм историје

borisradakovic7@gmail.com

ШКОЛА ПАЛЕОГРАФИЈЕ

(20–23. ОКТОБАР 2016. ГОДИНЕ)

Удруженим снагама три факултета (Филозофског и Филолошког из Бање Луке и Филозофског са Пала – Универзитет Источно Сарајево) организована је теренска настава „Школа палеографије“ у периоду од 20–23. октобра ове године. У теренској настави учествовали су професори, асистенти и студенти поменути три факултета.

Школа палеографије за циљ је имала изучавање ћирилских натписа на споменицима, црквама и гробљима из средњег вијека и турског периода. Предавач и вођа пута био је господин Горан Ж. Комар из Херцег Новог, истраживач који се ћирилском палеографијом бави неких петнаестак година, остваривши на том пољу запажене резултате. Његова ужа специјалност јесу епиграфски натписи Херцеговине и Црне Горе и свакако је један од најпродуктивнијих истраживача стећака и епиграфских натписа на нашим просторима. Треба напоменути да је школу палеографије пратила и екипа РТРС-е која ће направити репортажу о овом подухвату.

Учесници из Бање Луке кренули су у четвртак (20. октобра) за Пале, гдје су их угостили колеге са Филозофског факултета, смјестивши их у Студентски дом „Др Радован Караџић“. Су-традан су им се придружили и учесници са Филозофског факултета Пале, чиме је група била комплетирана. Првог дана теренске активности обиђене су локације на подручју Рогатице и Сокоца, и то: Рогатица (Саборна црква Свете Тројице у Рогатици, средњовјековна некропола стећака у селу Сељани, средњовјековна некропола стећака у селу Лађевина); Соколац (средњовјековна некропола стећака „Црквина“ на Гласинцу).

Територија општине Рогатице у средњем вијеку била је центар великашке породице Павловић која је владала подручјима источне Босне. Крај је богат средњовјековним споменицима, а на 88 локација налази се око 2628 надгробних споменика – стећака. У зиду цркве Свете Тројице у Рогатици налази се узидан стећак са натписом који је припадао Богдану, сину „доброга Домше Озрјеновића“ средњовјековног властелина. Господин Комар и учесници заједно су прочитали стари натпис на зиду цркве, а потом дискутовали о облику слова као и о неким недоумицама везаним за овај натпис. У Сељанима је обиђена некропола стећака, у којој се налази стећак са натписом који припада Грубачи, жени војводе Миотоша, који је био витез властелина Влатка Влађевића, а овај вазал кнеза Павла Раденовића, родоначелника породице Павловић, која је под његовим вођством крајем XIV и почетком XV вијека постала једна од три најмоћније великашке породице у држави Котроманића. Све ово дајемо на знање, да бисмо показали колики је историјски значај некрополе на којој се налази и натпис госпође Грубаче, а која је тренутно у очајном стању и пошто кише сапирају земљиште испод ње, постоји опасност да се у скорије вријеме некропола обруши у провалију чиме би била уништена. Зато би било неопходно да се у што скорије вријеме активирају институције за заштиту споменика како би се некропола сачувала.

Након Селишта обиђена је Лађевина која је у средњем вијеку била посјед (племенито) поменутог Влатка Влађевића, гдје се налази некропола стећака са монументалним примјерцима ових споменика. Овдје су сахрањени Влатко Влађевић и војвода Миотош који му је вјерно служио, о чему говори и његов надгробни натпис на стећку који је пренесен у двориште Земаљског музеја у Сарајеву. Непосредно крај некрополе стећака налази се и активно православно гробље.

Након ових локација екипа је продужила на Гласинац гдје се налази велика некропола стећака „Црквина“, која своје име дугује старој цркви око које су стећци подизани, а има их неколико стотина разбацаних околу. И поред ове некрополе налази се активно православно гробље. Учесници су на овој некрополи анализирали један натпис као и неке украсе на стећцима.

Пут је даље водио натраг на Пале, гдје је учеснике чекао ручак и одмор, а након тога продужили су за Гламоч. У вечерњим сатима стигли су у манастир Веселиње гдје их је дочекао локални свештеник. Учесници су у наредна два дана били смјештени у манастирском конаку. Локације које су обиђене у Гламочу јесу: некропола у Старом Селу, православно гробље у селу Камен, православно гробље у селу Стекеровци, православно гробље и стара тврђава у Гламочу, православно гробље у селу Врба у близини манастира Веселиње, остаци ранохришћанске базилике у селу Врба крај поменутог манастира, спомен-костурница убијених Срба током Другог свјетског рата која се налази у манастиру Веселиње).

У суботу (22. октобра) кренуло се са обиласком локација у околини Гламоча. Најзанимљивије локације биле су: гробље у селу Стекеровци у којем се налази стари надгробни споменик кнеза Пријана, стари град у Гламочу и ранохришћанска базилика. Учесници су се у Стекировцима позабавили ишчитавањем и анализом кнежевог натписа. У истом гробљу нала-

зи се и много монументалних крстова, од којих два примјерка достижу висину од преко два и по метра, а сви имају fine украсе и ћириличне натписе који су такође били предмет интересовања учесника. Истог дана учесници су посјетили и спомен-костурницу у манастиру Веселиње, у којој се налазе остаци убијених Срба из Другог свјетског рата са подручја Гламоча, гдје су се поклонили њиховим моштима и од свештеника чули причу о њиховом страдању.

У вечерњим сатима господин Комар је у просторијама манастирског конака одржао предавање о ћирилским списима и натписима, уз разговор са осталим учесницима. Сутрадан (23. октобра) су учесници заједно са локалним становништвом дочекали епископа бихаћко-петровачког г. Атанасија, након чега је служена Литургија. Након Литургије усљедио је заједнички ручак са свештенством и локалним становништвом у манастирским просторијама чиме је школа палеографије свечано завршена.

Учесници су током трајања школе могли да се упознају, размијене искуства, науче нешто ново о ћирилској палеографији што ће им служити у њиховом даљем раду и усавршавању. Школа је, такође, на неки начин и зближила два универзитета, те отворила могућност за наставак активности на пољу ћирилске палеографије, које су свакако неопходне ради чувања и изучавања историјског наслеђа Републике Српске.